

IN MEMORIAM

Krzysztof Henryk Smolana (15 lipca 1951 – 2 czerwca 2024)

Urodził się 15 lipca 1951 r. w Warszawie w rodzinie Teresy z domu Madejewskiej i Zbigniewa Władysława Smolany. Uczęszczał do Szkoły Podstawowej nr 61 w Warszawie, a następnie kontynuował edukację w XL Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Żeromskiego w Warszawie, gdzie zdał maturę i w dniu 5 czerwca 1970 r. otrzymał świadectwo dojrzałości. W tym samym roku rozpoczął naukę na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego (dalej: UW). Na pierwszym roku studiów dodatkowo podjął pracę w Bibliotece Głównej UW. Tytuł magistra uzyskał na podstawie pracy pt. „Przywódcy peruwiańskiej wojny o niepodległość 1820–1825”, napisanej pod kierunkiem prof. dra Tadeusza Łepkowskiego, po zdaniu egzaminu w dniu 30 czerwca 1976 r. Wydaje się, iż już na początku kariery naukowej i zawodowej autorytet promotora, wybitnego znawcy dziejów Ameryki Łacińskiej, wpłynął na kierunki zainteresowań badawczych oraz pasji życiowej Krzysztofa Smolany. Jeszcze w czasie studiów rozpoczął naukę języka hiszpańskiego.

Przewód doktorski Krzysztofa Smolany otwarto na wniosek Instytutu Badań Polonijnych na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego dnia 30 maja 1979 r. Dysertację doktorską pt. „Napływ emigrantów z ziem polskich do Ameryki Łacińskiej w XIX i XX wieku (Liczebność i rozmieszczenie)” przygotowywał pod kierunkiem prof. dra hab. Marcina Kuli w ramach realizacji ogólnopolskiego programu badawczego MR/III/10 „Przemiany zbiorowości polonijnych”. Realizując badania, prowadził szeroką kwerendę biblioteczną-archiwalną, krajową i zagraniczną, m.in. w Archiwum Akt Nowych, Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Gdańsku, Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, Archiwum Księżych Misjonarzy św. Wincentego a Paulo w Krakowie oraz archiwum „Naszej Przyszłości”. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych uzyskał w dniu 11 maja 1984 r.

Od października 1976 r. do maja 1984 r. pracował – najpierw na stanowisku asystenta, a od 1978 r. starszego asystenta – w Instytucie Badań Polonijnych należącym do Pracowni Ameryki Łacińskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Równocześnie od października 1976 r. do września 1977 r. był asystentem w Katedrze Iberystyki w Wydziale Neofilologii UW, gdzie prowadził zajęcia z historii Ameryki Łacińskiej XIX w.

W latach 1976–1980 był członkiem Zespołu Badania Polonii w Ameryce Łacińskiej przy Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk (dalej: IH PAN) w Warszawie. Efektem działań tego zespołu wydano w 1983 r. monografię *Dzieje Polonii w Ameryce Łacińskiej*. Od 1989 r. rozpoczął stałą współpracę z Pracownią Dziejów Ameryki, Azji i Afryki IH PAN, a po jej likwidacji – z Pracownią Badań Migracji XIX i XX w. Od grudnia 1988 r. do czerwca 2004 r. był zatrudniony jako adiunkt w Pracowni Historii Ruchów Migracyjnych XIX i XX w. IH PAN.

Od listopada 1991 r. do grudnia 1994 r. współpracował z Centrum Studiów Latinoamerykańskich UW. Pełnił tam funkcję kierownika Działu Dokumentacji i kierował najważniejszym projektem badawczym („Polskie badania nad Ameryką Łacińską i Światem Iberyjskim”) realizowanym w porozumieniu z Polskim Instytutem Spraw Międzynarodowych i Krajową Izbą Gospodarczą. Współpraca ta zaowocowała badaniami naukowymi w Salón de Estudiantes de Andalucía w Granadzie i udziałem w EXPO92. W 1993 r. otrzymał stypendium naukowe od Fundacji Argentyńskiej, na którym przebywał od października do grudnia.

Od października 1991 r. do września 1993 r. prowadził seminarium magisterskie w Katedrze Iberystyki UW. W latach 1998–2012 pełnił funkcje najpierw adiunkta w Katedrze Iberystyki, a od 2012 r. starszego wykładowcy w Instytucie Studiów Iberyjskich i Iberoamerykańskich w Zakładzie Historii i Kultur Ameryki Łacińskiej UW. Z warszawską uczelnią był zawodowo związany do września 2018 r. W latach 1998–2015 wypromował 60 magistrów, a w latach 2011–2016 aż 51 licencjatów. Podczas pracy dydaktycznej organizował praktyki wyjazdowe do Brazylii, a w latach 2001–2004 coroczne seminaria dla studentów Instytutu Studiów Iberyjskich i Iberoamerykańskich, odbywające się pod nazwą „Meksykańskie warsztaty badawcze”. W ramach prowadzonych zajęć umożliwiał studentom uczestnictwo w warsztatach archiwalnych w Archiwum Akt Nowych.

O jego szerokich zainteresowaniach naukowych i gotowości podejmowania odpowiedzialnych zadań świadczy nadanie mu w 1990 r. stanowiska kierownika biura Komitetu Organizacyjnego Obchodów 200-lecia Konstytucji 3 Maja przy Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej.

Krzysztof Smolana był także związany zawodowo z Archiwum Akt Nowych. W okresie od czerwca 1984 r. do kwietnia 1985 r., jako starszy asystent, porządkował akta, a od 1 czerwca 2004 r. do 1 lipca 2009 r., jako starszy kustosz, pełnił funkcję kierownika Oddziału I Porządkowania Zasobu. Następnie powierzono mu stanowisko koordynatora Sekcji do Spraw Dokumentacji II Rzeczypospolitej Polskiej. Archiwum Akt Nowych było podstawowym miejscem jego pracy do czasu przejścia na emeryturę z dniem 23 kwietnia 2018 r.

Dzięki badaniom naukowym, inwentaryzacji i odkrywaniu zasobów archiwalnych Polonii Krzysztof Smolana wzbogacił zasób Archiwum Akt Nowych o następujące zespoły: Poselstwo RP w Buenos Aires z lat 1920–1946, Poselstwo RP w Chile z lat 1940–1945, Konsulat Generalny RP w Kurytybie z lat 1920–1945, Spuścizna Wojciecha Breowicza z lat 1919–1965. Warto również podkreślić, iż Krzysztof Smolana odnalazł w Brazylii trzy niezwykle cenne księgi miejskie Siedlec z lat 1782–1869, które wróciły do Archiwum Państwowego w Siedlcach. W latach 2018–2019 był zatrudniony w Narodowym Instytucie Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA, a w kolejnych latach współpracował z tym Instytutem.

W czasie swojej pracy zawodowej i naukowej zrealizował wiele projektów z zakresu zachowania polskiego dziedzictwa archiwalnego w Hiszpanii, Turcji, USA, Argentynie, Brazylii, Chile i Meksyku. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej: MKiDN) dwukrotnie wydelegowało go na kwerendy archiwalne do Wielkiej Brytanii i Meksyku. W Hiszpanii przebywał w 1999 r. oraz w 2005 r. Podczas ostatniego pobytu dokonał rejestracji poloników w archiwach hiszpańskich.

W następnym roku pojechał do Turcji, gdzie na zlecenie MKiDN oraz Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (dalej: NDAP) dokonał ekspertyzy spuścizny Michała Sokolnickiego – ambasadora RP w Turcji w latach 1936–1946. W 2010 r. z ramienia NDAP przebywał w Argentynie, gdzie prowadził rejestrację poloników oraz pomagał w zorganizowaniu Archiwum OO. Bernardynów w Martín Coronado. W 2011 r. realizował stypendium naukowe w Brazylii w celu poszukiwania materiałów archiwalnych polskiej proweniencji. Kolejny raz pojechał do Brazylii w 2013 r., realizując wspólnie z Konsulatem Generalnym RP w Kurytybie program badawczy „Ochrona polskiego dziedzictwa archiwalnego w Brazylii”. Była to kontynuacja badań z 2011 r., jednak tym razem skupiająca się na odszukaniu, zabezpieczeniu i zinwentaryzowaniu materiałów archiwalnych polskiej emigracji z okręgu Porto Alegre. Zadanie to kontynuował podczas kolejnego wyjazdu w 2015 r. W 2018 r. w ramach współpracy MKiDN oraz Fundacji Dziedzictwa

Tadeusza Skowrońskiego opracowywał w Rio de Janeiro zbiory Tadeusza Skowrońskiego. Pobytu na stażach naukowych zaowocowały serią publikacji poświęconych spuściznom i archiwum Polonii brazylijskiej.

Najczęstszym celem wyjazdów naukowych Krzysztofa Smolana był Meksyk. Już w czasie przygotowywania doktoratu przebywał w tym kraju na stypendium. Podczas stażu naukowego uzyskanego w 1995 r. z NDAP porządkował archiwum Poselstwa RP z lat 1928–1945. W 1998 r. realizował polsko-meksykański projekt badawczy „Organizacja przestrzeni w regionie metropolitalnym Toluki”. Kolejny raz do Meksyku wyjechał w 2003 r., a następnie w 2007 r., na zaproszenie Autonomicznego Uniwersytetu Stołecznego Iztapalapa, uczestniczył w X Seminarium im. Jana Patuły Dobka (X Seminario Jan Patula Dobek). W tym samym roku zrealizował stypendium naukowe na Uniwersytecie Guanajuato. W 2017 r. przebywał na kolejnym, będąc uczestnikiem projektu „Polonijna Biblioteka Cyfrowa” realizowanego przez Wydział Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW.

W 2017 r. został wydelegowany przez Polską Akademię Umiejętności na badania naukowe do Argentyny w ramach projektu MKiDN „Argentyna 2017”. Natomiast w 2018 r. realizował w tym kraju kolejny projekt Polskiej Akademii Umiejętności pt. „Ochrona Polskiego Dziedzictwa Archiwalnego”.

Krzysztof Smolana, jako wybitny ekspert w zakresie historii Ameryki Południowej i Polonii latonoamerykańskiej, był zapraszany do udziału w licznych konferencjach krajowych i międzynarodowych. Został także konsultantem filmu pt. „Sen o morzach i koloniach” w reżyserii Tomasza Rudomino, którego premiera odbyła się 3 października 2012 r. Chcąc popularyzować problematykę polskiej emigracji w Ameryce Łacińskiej i swoje badania naukowe, uczestniczył w programach telewizyjnych.

Przebywając wśród Polonii, często wygłaszał prelekcje, by przypominać dzieje polskich emigrantów i zwracać uwagę na wartość ich spuścizn. Kolejną formą popularyzacji wiedzy o Polonii i Ameryce Łacińskiej były wystawy, które opracowywał i organizował: „Stosunki polsko-meksykańskie 1918–1945”, prezentowane w Archivo General de la Nación w Meksyku, oraz „Z sowieckich łagrów do Meksyku. Odysea polskich uchodźców do Santa Rosy. 200-lecie niepodległości Argentyny”.

Krzysztof Smolana to autor ponad 150 publikacji z zakresu historii polskiej obecności w Ameryce Łacińskiej, historii dyplomacji oraz ochrony dziedzictwa archiwalnego w świecie. Był inicjatorem i współtwórcą wyjątkowego, unikatowego przedsięwzięcia: Polonijnej Biblioteki Cyfrowej UW.

Efektem jego pasji i badań naukowych poświęconych dziejom Polonii w Ameryce Południowej są liczne artykuły naukowe i popularnonaukowe. Za dzieło jego życia uznaje się *Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945*. W ramach serii *Polska służba zagraniczna 1918–1945. Materiały źródłowe*, wydawanej przez NDAP we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, opracował m.in. tom pt. *Urzędnicy służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1945. Przewodnik biograficzny*.

Należał do Towarzystwa Polsko-Brazylijskiego (A Sociedade Polono-Brasileira) oraz do Polskiego Towarzystwa Studiów Latinoamerykańskich i Polskiego Towarzystwa Historycznego. Był członkiem Komisji Polskiej Akademii Umiejętności do Badań Diaspory Polskiej, a w 2017 r. został wybrany do Komitetu Naukowego V Kongresu Polskich Towarzystw Naukowych w Świecie. Był współfundatorem i wiceprezesem Zarządu Fundacji Ochrony Dziedzictwa Kulturowego Kresów Wschodnich – Instytut Lwowski. Należał do Kolegium Redakcyjnego „Rocznika Lwowskiego”, a od 2020 r. był jego redaktorem naczelnym.

W 2007 r. otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi, a w 2011 r. przyznano mu odznakę honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej”. W 2017 r. w uznaniu jego wielkiego zaangażowania w życie naukowe na rzecz Polonii został odznaczony Złotym Medalem Zasłużony Kulturze „Gloria Artis”.

Miał żonę Annę Grażynę i dwóch synów: Michała i Waleriana Piotra.

Zmarł 2 czerwca 2024 r. w Warszawie i został pochowany w rodzinnym grobie na Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie dnia 21 czerwca 2024 r.

Bibliografia

Archiwum Rodziny Smolana.

Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, Krzysztof Smolana 1970–1976, sygn. WH9-80217; Smolana Krzysztof, sygn. K6355; Smolana Krzysztof, sygn. ZW 40707.

Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Teczka doktorska Smolana Krzysztof Dziekanat Wydz. Fil. Hist. 1984; Dział Spraw Osobowych (DSO) Smolana Krzysztof.

Polski Instytut Naukowy w Ameryce, Polish Institute of Arts and Sciences of America, sygn. 702/17/0/11/1025.

Archiwum Akt Nowych, Akta Ryszarda Stemplowskiego, sygn. 2/3089/0/4.5/674; Spuścizna Stanisława Grocholskiego, sygn. 2/2299/0/8.8/2138.

Narodowe Archiwum Cyfrowe, Zbiór fotografii dotyczących archiwów państwowych, sygn. 3/31/0/-/171; Uroczystość 50-lecia Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie, sygn. 2005/09/22.

Julia Dziwoki

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie/ Jan Długosz University in Częstochowa (Poland)
j.dziwoki@ujd.edu.pl, ORCID 0000-0002-3558-5251

Bibliografia publikacji dra Krzysztofa Smolany

1974

W. Rómmel, *Ameryka Łacińska – „tierra caliente”*, Warszawa 1971, ss. 186 (rec.), „Estudios Latinoamericanos” 1974, t. 2, s. 242–244.

1978

From Sweden to America. A History of the Migration. H. Runblom, H. Norman eds., University of Uppsala 1976, ss. 390 (rec.), „Przegląd Polonijny” 1978, z. 1, s. 144–145.

M. Paradowska, *Polacy w Ameryce Południowej*, Ossolineum 1977, ss. 316 (rec.), „Kwartalnik Historyczny” 1978, z. 1, s. 214–217.

N. Sanchez-Albornoz, *The Population of Latin America. A History*, University of California Press 1974, ss. 299 (rec.), „Przegląd Polonijny” 1978, z. 2, s. 119–121.

1979

Polonia w Ameryce Łacińskiej, red. Z. Dobosiewicz i W. Rómmel, Lublin 1977, Wyd. Lubelskie, ss. 248 (rec.), „Estudios Latinoamericanos” 1979, t. 5, s. 121–123.

Sobre gênese do estereótipo do polonês na América Latina (caso brasileiro), „Estudios Latinoamericanos” 1979, t. 5, s. 69–78.

1980

J. Pachoński, *Polacy na Antylach i morzu Karaibskim*, Kraków 1979, Wyd. Literackie, ss. 456 (rec.), „Estudios Latinoamericanos” 1981, t. 8, s. 204–207.

Recenseamento da população polonesa no Brasil 1934–1938, „Estudios Latinoamericanos” 1980, t. 7, s. 163–170.

1981

J. Samulski, *Pamiętnik emigranta polskiego w Kandzie*, Wrocław 1978, Ossolineum, ss. 379 (rec.), „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 1981, t. 42, s. 202–204.

Liczba i rozmieszczenie Polaków w Ameryce Łacińskiej 1869–1939 [w:] *Liczba i rozmieszczenie Polaków w Ameryce Łacińskiej*, red. W. Wrzesiński, cz. 1, Wrocław 1981, s. 417–462.

1982

Polscy robotnicy, przedsiębiorcy i polskie kapitały w procesie industrializacji i syndykalizacji Ameryki Łacińskiej, „Przegląd Polonijny” 1982, z. 4, s. 5–17.

1983

Polonia w Argentynie. Rys historyczny [w:] *Dzieje Polonii w Ameryce Łacińskiej*, red. M. Kula, Wrocław 1983, s. 215–218.

Polonia w Brazylii. Rys historyczny [w:] *Dzieje Polonii w Ameryce Łacińskiej*, red. M. Kula, Wrocław 1983, s. 332–336.

Za Ocean po lepsze życie [w:] *Dzieje Polonii w Ameryce Łacińskiej*, red. M. Kula, Wrocław 1983, s. 39–67.

1984

Bibliografia polskich wypraw w Andy (współprac. M. Grabowska) [w:] *Kalendarium polskich wypraw w Andy 1934–1984*, Kraków 1984, s. 7–25.

1989

Bibliografia prac Tadeusza Łepkowskiego za lata 1947–1987 [w:] *Narody. Jak powstawały i jak wybijały się na niepodległość*, red. M. Kula, Warszawa 1989, s. 5–30.

Inwentarz zbioru archiwalnego ks. Jana Pitonia CM, „Estudios Latinoamericanos” 1989, t. 15, s. 300–303.

Marceli Handelsman o Polonii [w:] *Narody. Jak powstawały i jak wybijały się na niepodległość*, red. M. Kula, Warszawa 1989, s. 478–489.

Ułamki źródeł do dziejów Polaków w ZSRR (1939–1941), „Warszawskie Zeszyty Historyczne” 1989, z. 3, s. 56–63.

Z dziejów Lwowa w latach 1939–1944, „Warszawskie Zeszyty Historyczne” 1989, z. 3, s. 76–82.

1990

Jeszcze o jeńcach obozu w Ostaszkowie, „Warszawskie Zeszyty Historyczne” 1990, z. 4, s. 162–165.

Tadeusz Łepkowski (1927–1989), „Acta Poloniae Historica” 1990, t. 62, s. 309–311.

Ułamki źródeł do dziejów Polaków w ZSRR 1939–1944, „Warszawskie Zeszyty Historyczne” 1990, z. 4, s. 156–161.

Z życiorysów fotografów Galicji Wschodniej, „Mówią Wieki” 1990, nr 8, s. 34–41.

1991

Litwini i Polacy. Emigracyjne próby dialogu, „Mówią Wieki” 1991, nr 7, s. 42–44.

Luźne uwagi o archiwach i archiwistach, „Mówią Wieki” 1991, nr 4 s. 41–43.

1992

Dzieje Polaków w Chile, „Studia Polonijne” 1992, t. 14, s. 71–102.

Między Rosją a Ameryką Łacińską [w:] *Mniejszości polskie i Polonia w ZSRR*, red. H. Kubiak, Kraków 1992, s. 411–414.

Stan badań nad Polonią Latinoamerykańską [w:] *500-lecie spotkania dwóch światów. Perspektywa polska. Materiały z konferencji Uniwersytetu Warszawskiego 26 marca 1992 r.*, red. E. Kinast, Warszawa 1992, s. 155–159.

Studia latinoamerykańskie i iberyjskie na Uniwersytecie Warszawskim. Osoby i instytucje 1992, Warszawa 1992.

Zmiany w zaludnieniu Ameryki Łacińskiej od podboju do połowy XIX wieku [w:] *Ameryka Łacińska. Przestrzeń i społeczeństwo. Społeczne aspekty przestrzennej koncentracji ludności*, red. A. Dembicz, Warszawa 1992, s. 78–88.

1993

La presencia polaca en America Latina (współprac. A. Dembicz), Warszawa 1993.

Pierwszy Kongres Polonii Ameryki Łacińskiej (Argentyna–Urugwaj 1993 r.), „Ameryka Łacińska” 1993, r. 1, nr 2, s. 14–15.

1994

„El Libertador” – *Jose de San Martin (1778–1850)*, „Ameryka Łacińska” 1994, r. 2, nr 3, s. 88.

Saporski (Woś-Saporski, pierwotnie Woś) Sebastian Edmund (1844–1933) [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 35, red. H. Markiewicz, Kraków 1994, s. 177–178.

1995

Ameryka Łacińska jako obszar imigracji masowej [w:] *Migracje i społeczeństwo. Zbiór studiów*, red. J.E. Zamojski, Warszawa 1995, s. 111–125.

Los polacos en Chile, Warszawa 1995.

1996

La Presencia polonesa na America Latina (współprac. A. Dembicz), Warszawa 1996.

Wspólnie poprzez historię. Zarys historyczny stosunków polsko-argentyńskich [w:] *Relacje Polska–Argentyna. Historia i współczesność*, red. A. Dembicz, Warszawa 1996, s. 31–44.

1999

Z dziejów stosunków polsko-latynoamerykańskich [w:] *Polska polityka zagraniczna w procesie przemian po 1989 roku*, red. A. Żukowski, Olsztyn 1999, s. 300–307.

2000

Polonica w archiwach meksykańskich, „Teki Archiwalne” 2000, nr 4(26), s. 231–241.

Sobota Feliks [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 39, red. H. Markiewicz, Warszawa–Kraków 1999–2000, s. 605–606.

2001

Polonie latynoamerykańskie i ich przełomy [w:] *Przełomy w historii. Powszechny Zjazd Historyków Polskich. Wrocław 15–18 września 1999 roku. Pamiętniki*, t. 3, cz. 4, Toruń 2001, s. 411–420.

Polska diaspora w Ameryce Południowej, Środkowej i Meksyku [w:] *Polska Diaspora*, red. A. Walaszek, D. Bartkowiak, Kraków 2001, s. 130–148.

2002

Brazylijskie echa Powstania Warszawskiego [w:] *Polonia wobec Powstania Warszawskiego. Studia i dokumenty*, red. M.M. Drozdowski, Warszawa 2002, s. 135–142.

Stachowski Adam (po 1839 – po 25 V 1914) [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 41, red. H. Markiewicz, Warszawa–Kraków 2002, s. 335–336.

2003

Polacy w Hiszpanii w świetle dokumentów Biura Informacji Zagranicznej Hiszpańskiego Czerwonego Krzyża (1942–1944) [w:] *Hiszpania–Polska. Spotkania*, red. E.E. González Martínez, M. Nalewajko, Warszawa 2003, s. 59–75.

2004

Imigranci z Europy Środkowo-Wschodniej w Meksyku w początkowym okresie II wojny światowej, „Przegląd Polonijny” 2004, r. 30, z. 2(112), s. 45–62.

Migracje ludności podczas II wojny światowej [w:] *Studia polsko-hiszpańskie. Wiek XX*, red. J. Kieniewicz, Warszawa 2004, s. 187–189.

Relaciones polaco-mexicanas en el siglo XX, „Actas Latinoamericanas de Varsovia” 2004, t. 27, s. 9–29.

2005

Polacos en España a la luz de documentos del Gabinete de Información Extranjera de la Cruz Roja Española (1942–1944) [w:] *España y Polonia: los encuentros*, red. E. González Martínez, M. Nalewajko, Madryt 2005, s. 93–113.

2007

Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945 (oprac.), t. 1, Warszawa 2007.

2008

Subikurski Edward Adam (do r. 1851 Adam Łusakowski) (1826–1901) [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 45, red. A. Romanowski, Warszawa–Kraków 2008, s. 229–230.

Traditions of Polish Diplomacy 1918–1939 (współoprac. K. Szczepanik, P. Ceranka, B. Janicka, P. Łosowski, M. Mroczkowska), Warszawa 2008.

2009

Echa meksykańskiego konfliktu religijnego lat 1926–1929 w Polsce (współoprac. M. Kula), „Ameryka Łacińska” 2009, nr 4(66), s. 21–33.

Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Polacy w Ameryce Północnej 400-lecie”, red. W.J. Wysocki, W. Gliński, Warszawa 2009 s. 315–321.

Polacy w życiu naukowo-kulturalnym i gospodarczym Meksyku [w:] *Polska – dwa światy. Kraj i Polonia. Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945* (oprac.), t. 2, Warszawa 2009.

Tadeusz Łepkowski (1927–1989), „Ameryka Łacińska” 2009, nr 4(66), s. 80–81.

2010

Archiwalia polskie i polonijne w Argentynie, „Teki Archiwalne” 2009/2010, t. 10(32), s. 379–392.

Konsulat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej w Kurytybie. 90 lat historii najstarszej polskiej placówki konsularnej w Ameryce Łacińskiej (współoprac. D. Barys), Kurytyba–Warszawa 2010.

Revolucja meksykańska w historiografii polskiej, „Ameryka Łacińska” 2010, nr 3–4(69–70), s. 15–18.

Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945 (oprac.), t. 3, Warszawa 2010.

2011

Towarzystwo Przyjaciół Ameryki Łacińskiej w Londynie [w:] *Archiwistyka oraz problemy historii Polski, Polonii i dyplomacji XX wieku, Księga jubileuszowa ofiarowana profesorowi Edwardowi Kołodziejowi w 70. rocznicę urodzin*, red. J. Łosowski, Lublin 2011, s. 501–508.

2012

Akta konsularne jako źródło do dziejów Polonii, „Prace Komisji Polskiej Akademii Umiejętności do Badań Diaspory Polskiej” 2012, t. 1, s. 107–128.

Konferencje panamerykańskie w świetle raportów polskich placówek dyplomatycznych 1923–1945 (współoprac. E. Kołodziej), Warszawa–Bydgoszcz 2012.

Problem źródeł do dziejów Polonii argentyńskiej na przykładzie Archiwum OO. Bernardynów w Martin Coronado, „Prace Komisji Polskiej Akademii Umiejętności do Badań Diaspory Polskiej” 2012, t. 1, s. 97–106.

Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945 (oprac.), t. 4, Warszawa 2012.

Sprawa Polska na Konferencji Ministrów Spraw Zagranicznych w Meksyku, luty–marzec 1945 r., „Teki Archiwalne” 2011/2012, t. 11(33), s. 247–278.

2013

Dyplomacja polska w okresie II Wojny Światowej (współoprac. M. Pernal, P. Ceranka, B. Janicka, M. Mroczkowska, K. Szczepanik), wyd. 1, Warszawa 2013.

Słownik biograficzny polskiej służby zagranicznej 1918–1945 (oprac.), t. 5, Warszawa 2013.

2014

Eustachy Sapieha 23 czerwca 1920 – 24 maja 1921 [w:] *Ministerstwo Spraw Zagranicznych II Rzeczypospolitej. Organizacja, polityka, ministrowie*, red. P. Długolecki, K. Szczepanik, Warszawa 2014, s. 159–168.

Kajetan Dzierżykraj-Morawski 10 maja 1926 – 15 maja 1926 [w:] *Ministerstwo Spraw Zagranicznych II Rzeczypospolitej. Organizacja, polityka, ministrowie*, red. P. Długolecki, K. Szczepanik, Warszawa 2014, s. 273–280.

Karol Bertoni 19 grudnia 1923 –19 stycznia 1924 [w:] *Ministerstwo Spraw Zagranicznych II Rzeczypospolitej. Organizacja, polityka, ministrowie*, red. P. Długolecki, K. Szczepanik, Warszawa 2014, s. 239–246.

Polityka zagraniczna państw Ameryki Łacińskiej w okresie II Wojny Światowej w świetle raportów polskich placówek zagranicznych 1939–1941, Warszawa–Bydgoszcz 2014.

Spis rodzin wojskowych wywiezionych do ZSSR (wstęp E. Kowalska), Warszawa–Kraków 2014.

2015

Polonia ekwadorska [w:] *Vir Bonus. Księga jubileuszowa dedykowana doktorowi Władysławowi Horstowi*, red. T. Włodarczyk, Warszawa 2015, s. 334–341.

2016

Z ziemi polskiej do Ekwadoru [w:] *Polacy i świat, kultura i zmiana. Studia historyczne i antropologiczne ofiarowane profesor Halinie Florkowskiej-Frančić*, red. J. Lencznarowicz, J. Pezda, A.A. Zięba, Kraków 2016, s. 75–89.

2017

Los polacos ante las guerras por la independencia de América Hispana [w:] *El sueño bolivariano. Estudios polaco-españoles sobre la independencia latinoamericana*, red. U. Ługowska, Warszawa 2017, s. 59–72.

2020

Dyplomacja polska w okresie II Wojny Światowej (współprac. M. Pernal, P. Ceranka, B. Janicka, M. Mroczkowska, K. Szczepanik), wyd. 2 rozszerzone, Warszawa 2020.

Urzędnicy służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1945. Przewodnik biograficzny (oprac.), t. 1, Warszawa 2020.

2022

O polskich misjonarzach w Chinach na podstawie archiwum polonijnego w Brazylii [w:] *Pomiędzy starym a nowym światem. Historia, migracje, etniczność. Tom dedykowany profesorowi Adamowi Walaszko- wi*, red. M. Kijewska-Trembecka, E. Michna, Kraków 2022, s. 135–145.

Organizacja pomocy dla polskich ofiar wojny: wrzesień 1939 – czerwiec 1940 (współprac. R. Gębicki, E. Kołodziej), Kraków 2022.

Urzędnicy służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1945. Przewodnik biograficzny (oprac.), t. 2, Warszawa 2022.

2023

Polska–Peru. Szkic do dziejów wzajemnych relacji, Warszawa 2023.

Urzędnicy służby zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1945. Przewodnik biograficzny (oprac.), t. 3, Warszawa 2023.